

Iš Jono Brežinskio surinktos ir skelbtos tautosakos

Kaip straipsnyje užsimenama, Jonas Brežinskis yra surinkęs nemažai įvairios tautosakos tekstų. Toje rankraščių dalyje, su kuria teko susipažinti straipsnį rašusiai autorei, tautosakos pavyzdžių yra labai ribotas kiekis. Išskyrus vieną kitą atvejį, beveik visus juos ir kur kas daugiau tautosakos kūrinių 1939–1940 metais jis paskelbė laikraštyje *Žemaičių prietelius* (ėjusiame nuo 1925 iki 1940 m. birželio mėn.), kai 1939 metais atsirado specialiai tautosakai skirta skiltis, pavadinta „Žemaitiška pastuogė“. Sumanymas ją įsteigti kilo neatsitiktinai – tokį redakcijos pasirinkimą lėmė kaip tik tuomet spaudoje, taip pat ir šio laikraščio puslapiuose vykusį aktyvią diskusiją dėl žemaitiškos rašybos įteisinimo. Žemaičių šviesuomenė dėjo daug pastangų, kad būtų sukurta žemaitiška rašybos sistema. Kaip apibendrino Tomas Petreikis, nusistovėjo ji „įsivedant iš latvių bendrinės kalbos pasiskolintas ilgąsias raides *ā, ē, ī, ū*, atsikant lietuviškų nosinių *q, ɣ, j, y* ir ilgosios *y*“ (Petreikis 2012: 96); o įgijus spaudmenis rašybai populiarinti, tais pačiais metais *Žemaičių prieteliuje* ir pasirodė tautosakai skirtas skyrelis.

Iš tikrųjų daugiausia čia jos ir skelbė Brežinskis, pasirašinėjęs *Zėduoriaus Brutenio* slapyvardžiu. (Beje, šviečiamojo pobūdžio publikacijas jis pasirašinėjo arba tikrąja pavarde, arba kitu – *Jeronimo Daugmino* – slapyvardžiu.) Pirmasis tautosaką „Pastogėje“ pradėjo publikuoti kitas žemaitis (iš Plungės), kurio slapyvardis *P. Mėlverts*. Kai po pastarojo publikacijų pirmą kartą buvo išspausdinta Brežinskio užrašyta žemaičių liaudies kūryba, naujasis „korespondentas“, prisistatydamas skaitytojams, linksmi į juos kreipėsi: „Skobieju – brodzieju – nuorieju pasėruodytė kon toris, kon galis. Bet kuoki nedėina! Tas puons Mėlverts ėš Plungės kiokt ėr ožšuoka mon ož akium“ (*Žemaičių prietelius*, 1939.VII.14, Nr. 28(707), p. 4).

Pristatyti iš naujo bent dalį šios žemaitiškos liaudies kūrybos, užrašytos tarmiškai, paskatino ne vien Lietuvoje paskelbus 2013-uosius Tarmių metais. Tiesiog pasirodė prasminga vienoje vietoje pateikti po atskirus laikraščio numerius išsklaidytas tautosakos sankaupas*. Įdomu, kad skelbiamus kūrinius dažnai lydi įdomūs rinkėjo paaiškinimai,

* *Žemaičių prieteliaus* numerių skaitmeninę versiją jau galima skaityti ir internete (žr. <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biSerial.do?biRecordId=7949>).

tautosakos vertę taip pat didina užrašymo laikas (XIX a. pabaiga–XX a. pradžia), dažnai nurodoma, iš ko jina užrašyta.

Publikavimui tautosaka imama pagal *Žemaičių prieteliaus* numerius siekiant išlaikyti kuo autentiškesnę medžiagos vaizdą. Nuspręsta laikytis laikraštyje nusistatytos pateikimo tvarkos, nieko nekeičiant, paliekant net skelbtos tautosakos numeraciją, neišbraukinėjant pasitaikančių pavienių pasikartojimų, nes jie savaip yra reikšmingi. Atrodo, kad Brežinskis ne vien patarles bus užrašinėjęs iš atminties, todėl dažnai koks nors posakio žodis ar prasmė leisdavo prisiminti ir daugiau panašių variantų. Be to, pasikartojantys kūrinėliai nevisiškai tapatūs, beveik visada jie nežymiai varijuoja.

Perspausdinant taisomi tik aiškūs apsirikimai, nesistengiant vienodinti pasitaikančių netgi tų pačių žodžių rašybos įvairavimų, rodančių nelengvą sudėtingos, palyginti su bendrinės kalbos, žemaitiškos rašybos įtvirtinimo procesą. Iš Brežinskio rankraščių pateikiamas tik vienas spaudoje neaptiktas kūrinėlis. Atsisakyta skelbti *Žemaičių prieteliuje* įdėtų kelių dainų ir pasakų, dėmesį telkiant į mažųjų formų tautosaką (patarles ir priežodžius, tikėjimus ir burtus, juokus, vieną kitą sakmę), kuri leidžia pajusti kasdienio žemaitiško bendravimo ypatumus. Beje, tarp Brežinskio užrašytos tautosakos iš tikrųjų ir vyrauja smulkiųjų tautosakos žanrų pavyzdžiai. Publikacija pradedama nedideliu jo straipsnelio, skirtu tautosakos rinkimui paaiškinti, fragmentu ir baigiama atsisveikinimo žodžiu su laikraščio skaitytojais, raginant šią veiklą tęsti kitus žemaičius.

MANO SURINKTOS TAUTOSAKOS ISTORIJA

...Buvau vos ne vos baigęs rusų liaudies mokyklą ir iš tėvo pramokęs lietuviškai skaityti ir šiaip taip rašyti. Sumaniau savo kaimuose platinti gautus lietuviškus raštus (knygas, laikraščius) ir mokyti jaunuomenę lietuviškai rašyti. Su knygnešiais pažinčių neturėjau. Knygas ir laikraščius kartais gaudavau iš tų, pas kuriuos apsilankydavo knygnešiai arba lietuviai studentai. Bet kaip mokyti rašyti, kad aš neturėjau nei laiko, nei vietos, nei taip lengva buvo prie jaunuomenės prieiti? Tatai ir pradėjau rinkti ir užrašinėti pasakas, mįsles, dainas ir t.t. Kur gražesnes ir patinkamas daineles ir eiles išrašinėdavau net iš kalendorių, knygų, laikraščių. Kažikuomet pateko į rankas rusiška knygelė apie Krūzės Robinzono nuotykius. Labai apgailestavau, kad neturėjau tokios lietuviškai. Tatai užsimaniau išversti ją žemaitiškai. Laiko neturėjau nei prastomis, nei šventomis dienomis. Rašydavau naktimis šaltoje kamaroje pas klėtį prie žibalinės „spykselės“. Kartais būdavo berašant pažadins kelti. Kamara per naktį nuo žibalo dūmų būdavo prirūkusi: sukdavos galva, ne kartą akys skaudėdavo. Išverčiau tos knygos tik dalį. Tuos savo rankraščius dalydavau pusvaikiams, piemenims, mergaitėms. *Z. Brutenis*.

(*Žemaičių prietelius*, 1940.II.16, Nr. 7(739), p. 6)

[MITOLOGINĖS SAKMĖS]

Klystžvakės

Apie lauke vaikščiojančias naktį ugneles (švieseles) pasakoja Elena Smilgevičiūtė-Brežinskienė, mačiusi ne vieną kartą Truikiuose (Plungės vl.) pakylančias iš pelkių, kur seniau ir dabar tebkasa „velėnas“ (durpes). Jų nevalia esą užgauti, išniekinti. – Kitą kartą vaikas, važiuodamas, pamatęs paraviais „žvakelę“ iškilusią, užrėžęs su botagu. Žvakelė būk pradingusi. Rudenį linus minant minėjams sugūlus, ir įėjusi žvakelė į pirtį (jaują). Einanti prie vieno, prie kito ir galų gale apsistojusi prie vaiko, kurs aną važiuodamas buvo užgavęs, ir pastovėjusi ilgėnę valandėlę pas jį, žvakelė vėl išėjo. Kuomet visi mynėjai pažadinti atsikėlė, tai vaikas palikęs tebgulįs. Veizę beesąs lygu pelų maišas subiręs.

Jonas Brežinskis,
Plokščiai, Platielių vl.
(*Gimtasai kraštas*, 1940, V kn., 30 sąs., p. 157)

[Apie kauką]

Kaip jau žinoma, mūsų motynelė ištekėjo ir pradėjo šeiminkauti 16-kos metų. Nedyvai, kad iš samdininkų ir šiaip jau prieinančių žmonių kartais liuob atsiras tokių, kurie tokią jauną gaspadinę (šeimininkę) liuob mėgys visokiais būdais prigauti, išnaudoti. Iš daugelio tokių atsitikimų primenu čia vieną, kurs man rodos įdomesniu.

Mūsų senoji troba, kurią sugriovėm 1887 m., buvo pastatyta prie pat kalno vienu galu į pietus, antru – į šiaurę atsukta. Šiauriniame gale buvo prastoji priešininkė, o iš priešininkės – kamaralė su šiokais tokiais baldais. Iš tos kamaralės buvo išpiautas apvalus langalis be stiklo. Vieną kartą, sako Brežinskienė, pareinu per kalną nuo savo tėvų. Tik einant man pro priešininkės kamaralės langą burt – išmetė pro langalį man mažne į pat glėbį didelį kukulį suminkytų petliavotų miltų. Aš paėmiau ir įnešusi į trobą rodau mergėms: mergės, veizėkit kas šitai! Radau. Bet mergės gokčioja – ve ve, tartumi vėmti taisos: tatai kauks čė yra pašikęs!

Vakarą, sako, išviriau iš tų miltų baltą konkolynę, su vaikiu ir piemeniu srebam, o mergės vėl tarsi vėmti taisos: ve ve! Srėbkit, srėbkit! Bene padvėsit. Juk matot, kad kauks čė yra pašikęs!

(Iš Brežinskio atsiminimų apie Agotos Brežinskienės gyvenimą)

PATARLĖS ARBA PRIŽUODĖ

1. Vondou¹⁾ tor smaili snapa, vo platė oudega.
2. Vagis ka apvag – bėn sėinas palėikt, vo ognelė ka aplonka – nieka neblėikt.
3. Padarik moni žėnontio, vo aš tavi – baguoto.
4. Daug žėnuosi – veikė pasėsi.
5. Vėsė mondrė – kas ė kiaulės beganys?
6. Veršio nebliuovės jautio nebaubsi.
7. Kou vėlks gėmė, tou ė dvies (kartās saka: tou ė karš).
8. Tėik varna pėrk, tėik ne, jouda duo jouda.
9. Kėima droska ne sūra.
10. Kielies so gondrās, krėta so žvėrblės (kartās saka: lėduos so varnuoms).
11. Kuoks šou Juonis, tuoki kalė Muorė.
12. Kāp šlaps nedegōs. Kartās saka: kāp šlaps nedegōs – vėinor šuokės, kėtor šuokės. Etsėt, nerimts, nepastuovos žmuogos.
13. Kiauliu neganės nebūsi gaspaduorio.
14. Vėins gals bedegōs, ontros berūkstis. Tėp kalb apė žmuogo, kors posiau pasėšveitės (pasėpoušės), posiau apsėlėdės.
15. Sylo meilės neigīsi.
16. Gvalto bočioujint, dvasė smėrd.
17. Kuoki pavalgīė, tuoki ė pradalgīė.
18. Nuors tievos būto ėš popu nevaruoms, bet vės tievos.
19. Po seno – po barzdo, po jauno – po vuotego.
20. Barzduos rieti priskota, vo pruota neigava.
21. Komelė vėrtosi pavalkās²⁾ nemauta nebūsi.
22. Ilėsk biesa i bažninčė, lėps ėr ont altuoriaus.
23. Ar ėšmana kiaulė pėpėru smuoka?
24. Kas kuo nuor, tuo ė gaun.
25. Kon sviets kalb, ton ėr ikalb. Arba: Kon žmuonis šnek, ton ėr išnek.
26. Žmuonium pasakas nesovuoksi: negėmosi pakrėkštėi, nemėrosi palaiduo.
27. Švėnta nėvālga.
28. Vėina varna nu mėita, kėta i vėita.
29. Ė gaurouts tor šėrdi.
30. Muotrėškā nuors vuoži balto raištelio parėšk, – ėro ž tuo ės.
31. Ont varga šuok, kāp varlė ont dalgė.
32. Regemo (matuomo) vėrbo sau akis kroš.

.....

- 1) Žemaite platelėške saka: ondou. Verta palygintė so okrainu „undinkė“ – ondens dėivės ir luotynų „unda“ – vėlnės.
- 2) Ape Gintelėškė, Kretinguos apskr., pavalkus vadėn baronkuoms.

33. Vyrēšks kuol poukum svara ledo pavelk, tuol vės mēslēi žanintēis.
34. Nelaikīk kēta ož dornio, – pats dornio palēksi.
35. Kas kou kvep, tuo ē kēta tep.
36. Par tuora neēššuokēs, nesakīk „op!“
37. Lapē luo – savi pasakuo.
38. Douna valga, douna mēnavuo.
39. Kāp gods déivou, tēp dēivs godou.
40. Žmuogaus lēižovis be kaula, gal kalbietē kon nuor.
41. Kor nuēsi – vēsor savi rasi.
42. Be arklē švēnta, be karvēs puosninks.
43. Ne kāp nuoris, bet kāp regis.
44. Viešpatie, nesotverk moni gražio ēr tortingo, bet talētingo! Ton patarlē eso gērdiejēs tik nu omžēnatēsi Brežinskienēs, Babrungienūs, Platēliu parakv.
45. Ka ē ši dēdi! [ēšdēdi? – B. S.] Kāp pēnkium pēliu puoni! Tēp liuob sakītē kēta kētā lēnum ruoviejēs apē 1890 m.
46. Joukas kāp bepruotis gelželi radēs.
47. Davēs sava kūnou valē, pats īkrēsi i nevalē.
48. Negailiesis onkstēi kielēs ē jauns žanējēs.
49. Ar ēlgam tvēr šonēi dešra po kaklo parēšta?
50. Nebūk ēšvėpēs – nebūsi ēštėpēs.
51. Kāp medou nier vēitas.
52. Nē jau želē bebrauk. Etsēt, dar nesens, dar tebiek laiks.
53. So dornio do torgo.
54. Nē rask, nē pamesk. Vadēnas, ons tau nē šėp, nē tēp pasakys; negali anou pasētėkietē, niekuokē svarbē rēkala so anou neatlēksi.
55. Nedžiaukēs radēs, neverk pametēs.
56. Aš neprašau – teneperk, vo nupėrkēs teneverk.
57. Ē nešiuojēs kāp lielis kiaušius (iš vēinuos vēitas i kēta).

Zėduorios Brutenis,
Babrungienā – Platėlē
(*Žemaičių prietelius*, 1939.IX.7, Nr. 36(715), p. 5)

58. Graži dėina vuoverautē, – tieva bepruotis lėip šėina pjautē.
59. Nekėšk pėrštu i doru tarpa.
60. Nē strīpa, nē vuobola.
61. Neēšlaidikēs strīpus.
62. Lėsk strīpa i šoni – kliūs i daktara, i amatninka ēr t.t. Etsēt, kāp kuo kame daug īr.
63. Jau ožvės prasėdiek so žydo.

64. So bieso ėjės vuobolautė, palėksi be vuobolum ė be maišelė.
65. Kāp kakarīkuo, tēp kakarīkuo, kāp tas pats, tēp tas pats.
66. Nuors ont šlouto – bi važioutė.
67. Vėlkė, vėlkiek, bet ė to, avėnė, nepabiek! Vadėnas, gerā pouštėis brongės kailėnės arba brongės drabužės, bet pėrmiau steigkemuos isėtėiktė avėis kailėnius, be kuo negalem apsėtė.
68. Batė batiek, bet ė to, klumpi, nepabiek! Tėidvė patarlė eso gėrdiejės nu omžėna atėlsė Brežinskienės ėš Babrungienu, Platėliu parakv.
69. Par neminta muoli daug varga kėntiesi.
70. „Ons ėr neminta muolė“, sakuoma apė žmuogu sotėžosi. Ton patarlė liuobōs tonkė mėnavuotė o. a. Stonkaus nabaštėks ėš Grėgātiu, Platėliu parakv., gėmės apė 1812 m., vo mērės 1885 m.
71. Kuo tėn kėta karta nebova? – tik katės pėina tėn nebova.
72. Netuolėi vuobols nu vuobelėis terėit.
73. Ėš svetimuos nogaras gal plati dėrža riežte, vo pri sava baimė ė peili prikėštė.
74. Svetėmas ronkas žarėjuoms žarstytė.
75. Ka bėn tėkrā koisis bimbala nenuveiktu!
76. Sava toupa, kėta loupa.
77. Kas lākėn, tam ė luó.
78. Vėino strongo (pakonktė) neėlga tevažiوسي.
79. Kuol kopūstā paaugs, mėsa sokėrmies.
80. Benė sapnouji nemėiguodams?
81. Ėšrauk ėš delnas plauka.
82. Tuolėi nešont, ė gaidīs i avėna pavėrst.
83. Kam nėižt, tas ė kasuos.
84. Vėlkė, avėns gen! – Aš tou dėivo netėko. – Vėlkė, šou gen! – Nuó, tas pėkts gal ivīktė.
85. Atmėnėms – ne vežėms.
86. Pėkto pėkta gen.
87. Ka žyds tink, ė žyda kapalėšius tink; vo ka žyds netink, ni žyda kapalėšius netink.
88. Vėsa svieta pīpku neėšrūkīsi.
89. Vėins karvė melž, – kėts ož ragus tūrės (laika). Ėšnauduo tuos karvė melž, ėšnauduojemāsis ož ragus tūrės.
90. Augėn kāp kėilė gegožūti ont sava galvuos.
91. Ruoduos penkium nesoskaita, vo kuoks tasgatis.
92. Leds slīdos, vo žmuogaus gīvenėms dar slīdesnis.
93. Genīs margs – žmuogaus gīvenėms dar margesnis.
94. Kāp gėmiem raduom, tēp mėrsma palėksma.

95. Douk, Puonė Dėivė, tuokiuo truobelie (arba čė) būtė è sopūtė.
96. Kas padarė gera? – Aš! – Kas palėijė potra? – Nežėnau.
97. Lend, ligo pelieda i tomsėma.
98. Žilė è peliedo vertous (arba kas nuors kėts vertas), vo duo tėik, duo tėik.
99. Ka bėn tėkrā kas tuoki brongi grība nepagauto.
100. Ka būt grību, è papūnis kostu.
101. Vargst, kāp pelie parūguos.
102. Vuoluojės, kāp inksts taukūs.
103. Dar tuolėi gėrts tebšauk (tas pats kas è: tuolėi gražo).
104. Nuo puonystės galio èšsekabietė, vo nu obagystės né.
105. Kas nekeravuo papėntė – nustuo è kepala.
106. A rasi pri gīvatės oti?
107. Pjaunas, kāp dvė katė vėinamė maišė.
108. Kāp i kėrmėnum maiša ilinda. Etsėt, pateka i bluogum žmuonium būri.
109. Lend, kāp ĩla èš maiša.
110. Ne tas gražos, kas gražos, bet – kas kam tink.
111. Ka è dėdėlīs, vo ka nepalekōs.
112. Kas tas duo paukštis, ka sava plunksnu nepaneš.
113. Pėktuojė kalė bota gen.
114. Lietiuoje kiaulė gėlesnė šakni knės.
115. Plėks, kāp tėlvėks.
116. Baguots, kāp spragėla kuots.
117. Palėkau, kāp èš krīžiaus krėtės.
118. Ėr èš medė krėtės pasėėls.
119. Pro popas tėisos kels i dongo.
120. Būs svieta riekintuojō – paraša pėnkis è gondra.

*Zėduorios Brutenis,
Babrungienā – Platėlė
(Žemaičių prietelius, 1939.IX.14, Nr. 37(716), p. 5)*

121. Sokėla, kāp viežė prīš perkūnėjė.
122. Pīraga rėk laikītė kėtā dėinā, ne darba.
123. Ož pėningus vėskon gausi; tik tieva, muotinas negausi.
124. Ož pėningus è velns tonciavuo.
125. Teisings, kāp žīda boužė.
126. Ka kiaulė ragus torieto, – vėsa svieta èšbadīto.
127. Kou žmuonis dīvėjės, tou sviets žīvėjės.
128. Ėšsiusk eži mėilium.
129. Sermiega sermiega jied.

130. Nepritink, kãp somtis pri ŝaukŝtu.
131. Vésümet prasékêšês, kãp obags iš eiluos.
132. Darĩk mondrê – veiziek gala.
133. Pêktuojê kalê bota gen.
134. Oŝ teisybê nakvĩnês negausi.
135. So malagĩstê netuolêi têsì.
136. Kauk, kãp vêlks avietĩnê.
137. Daug ĩr ŝonum kalybo kaklo, bet nevêsê vèinuos kalês.
138. Kãp nesenê, têp ê neélgã.
139. Kãp êŝ akium, têp êr êŝ atmintêis.
140. Meilê, kãp seilê – grêtã pragaiŝt.
141. Kãp nelaiŝĩts, têp ê nemaluonos.
142. Ŗonêi krêtos lab ĩr êr oudêga.
143. Ŗonêis balsos nêt i dongo.
144. Kuo ê vargsti, kãp katê so pũslê!
145. Dêdê dãktã – maŝê oŝduorê.
146. Kiaura maiŝa nepripêlsi.
147. Ê kũlis (akmou) ont vèito goliedams apkerpie.
148. Ont polinkosiuojê karkla vêsas vuoŝkas lèp.
149. Douk, Dêivê, vêskon muokietê, bet nevêskon dêrbtê.
150. Daug ŝênuotê – maŝ kalbietê.
151. Arklĩs arklê veltou nekasa.
152. Ronka ronka mazguo.
153. Ê vêlks suotos (suotêns) êr avês svêka.
154. Kiaura maiŝa nepripêlsi.
155. Kas gêrts nebaguots, tas ê dviês netories.
156. Gêrtam êŝ vèina do ruoduos.
157. Kuoks mienou, tuoks ê laiks, kuoks tievos, tuoks ê vaiks.
158. Valgĩdamis mêsa poikê, atsêdũksiekêt ont zoikê.
159. Sêlkês galva, rũkŝta pèina – ton mes gaunam kuoŝna dêina; tuos prakeiktuos kiaulienuos mes nevalguom niekaduos.
160. Kor ê pasêruopê, kãp ŝaliũkê¹⁾) ont slouga.
161. Nuors ŝalê varlêlê ŝuokênieso, bet oŝ anuo netekieso.
162. Bepêgu kiaulê: nê puotêrã kalbietê, nê borna praustê, nê galva ŝokautê, nê kuojês plautê.
163. Slinki, tie kiauŝi! – A nulopts ĩr? – Ne. – Mesk par tuora!
164. So kliebio gruob, pro paŝastês smunk.

.....
¹⁾ Ŗaliũkê – prũda varlie; slouga – medê, korês lènus markuo apslieg.

165. Nekōsk tuokė kōsnė, kuokė neapžiuoji.
166. Kam ė žuolė jiedi, ka dontum netori?
167. Vuožka pragīventė, vuožka nugīventė.
168. Skan karšė valgytė – gėlo vondėni brėstė.
169. Geriau balondis ontie, nekap brėidis gėriuo.
170. Vaikiou vėita, kāp palėita.
171. Penokšlė kiaulė nesopront, kuo laukėnė žvėig.
172. Ne saulės omžiu gīvesi.
173. Teks anuo torts saulės vīpsoutioujou. Tėp sakuoma apė bevaiki žmuogo, netorėnti kam torta palėktė.
174. Saulės vėišnė – muotrėška, kori bėjė ėšėtė i saulė pri laukum darbum. Apė vīrėška tuoki sakuoma: „Saulės svets (svetīs)“:
175. Kam ė lazda nešiuočiuos, ka so ano nepasėrėmčiuo.
176. Kor noėso – če nomā, kor nomėrso – če kapā.
177. So rekstio vieji gauda.
178. Sena vėlka neapgausi.
179. Vėlka nešts ė pamests.
180. Palėijės potra nebsolaižysi.

Zėduorios Brutenis,
Babrungienā – Platėlė
(*Žemaičių prietelius*, 1939.IX.21, Nr. 38(717), p. 5)

ŪKĖNINKU PATARLĖS Ė GAMTUOS PASTEBIEJĖMĀ

1. Švėnts Juons pėina puons, švėnta Vuona dounas puoni.
2. Lig švėntuos Vuonuos šėins ė po karklino ėšdžiūn, vo po švėntuos Vuonuos ėr ont karklīna pakelts nebdžiūn.
3. Kuovė – kriāva viežie.
4. Ont Bluovieščiaus kiaulė ont eglės maukno ėšvėlкта pasėžīvėi.
5. Ont Bluovieščiaus parlek kėilė leda spėrtė.
6. Ont švėnta Kazėmiera parlek špuokā.
7. Ont švėnta Jorgė parlek blezdinga.
8. Pakol blezdinga nelek i vėdo, patuol neatšėlst.
9. Jė paukštė parlek ont leda, – būs vargings pavasaris.
10. Ka žilalė kabėniejės i longa, – būs speigā ė pūgas.
11. Jė žėima varnas top medžiūs, ta šals.
12. Jė gondros nusėtepės, ta būs lītaus.
13. Jė varlės (pėivuos) joudas, ta būs lītaus.

14. Jē joudvarnis kronkdams lek i šiaurė, ta būs vuora atmaina: žėima speigā arba pūgas, vo rodėni šaltė litā arba šaltė.
15. Jē kiaulės isėkondosės valkiuo vėrbus, šloutražius arba medgalius, ta būs perkūnėjė arba audra.
16. Jē rītu viejo sning, ta snėigs neėlga tebūs.
17. Jē perkuns griaudams nuēt i šiaurė, tada negrėta ons bekelsės.
18. Ka žėima beržu pumporā parauduonou, ta drieks.
19. Jē keleivi onkstėi prijiemė, ta onkstėi anon ėr ėšlėšk, vo jē vielā – ta vielā ėšlėšk. Vadėnas, jē rogė onkstėi prėėjė, ta onkstėi ė pasiek, vo jē vielā – ta vielā ė siek.
20. Gondros parneš pavakarė. Vadėnas, ka gondros parlek, praded pavakarė dou-tė. Tėp bova kėta karta.

Zėduorios Brutenis,

Platėlė – Babrungienā

(*Žemaičių prietelius*, 1939.X.19, Nr. 42(721), p. 7)

GREITAKALBĖ

1. Lesė*) žōsis lesė rogius lesė.
2. Liekė*) žōsis liėkė.
3. Ši šėkšna, ta šėkšna šėkšnėška dėrbta.
4. Bliūds prūdė plūdor, tame bliūdė potra, ont to potro plota.
5. Aš pasenau, aš sokoprau, ė to pasėsi, ė to sokoprsi.
6. Aš pasenau, aš apspėtrau, ė to pasėsi, ė to apspėtrsi.

JOUKĀ

Ont kalvalė bova eglė. Ton eglė kažkas nupjuovė. Pakalvalio biega vingordams opalis. Kalvalė opaliou ė saka: „Vingork, gorkli, kor gorkliuoji?“ Opalis atsaka: „Tiliek, baba nuskostgalvė!“

*

Pamuotė atsėvedosi sava dokteri ė radosi puodokrė. Vėina karta sotemos ijet i truoba, gėrd – kažkas valga.

– Kas ėe grunkš, kāp komelė?

– Aš, matošėlė!

– Ėr aš tario – kāp avelė.

.....
*) Liekis ė Lesys – žemaitiu pavardės. Liekis – lėntelė pritaisyta pri luotu galum šiaudėnium stuogum ongtarpiūs ka elgėne nu stuoga žemėn nesmoktu.

*

Pērm kuokium ketorium–pēnkium dešimtum metu Platēliūs gīvena žīdelis Elēckis. Ons liuobōs sakītē: „Ui! kon žīds saka, tou niekumet netēkiek, vo kon ons mēslēi, tuo nie velns nežēna“:

Zėduorios Brutenis,
Platēlė – Babrungienā
(*Žemaičių prietelius*, 1939.XI.23, Nr. 47(726), p. 6)

PATARLĒS

1. Teksi Dėivou apsvėlės. Vadėnas, per skaitīkla nuēsi ī dongo.
2. Elgkēs kāp rīta mērtomi, vo riedīk (dėrbk, darīk) kāp šimta metu gīventomi.
3. Nē i tuora, nē i mēita.
4. Pērcta douna peilė bėjė.
5. Neēšlaidīkēs (neēšmietliuokēs) strīpus – patem rēks sorinktė.
6. Vīrou mēros sakuoma: Vaikiou vēita kāp palėita. Vo patē mēros sakuoma:
Mergē vēita kāp palėita.
7. Netark vėlka raiša esont.
8. Līgkēs kāp žīds, muokiek kāp bruolis.
9. Skuola ne ruona – neožgīs.
10. Ka bēn to nu žōsėna avėžas nenuperktomi!
11. Mērk – būs šēltuos dounas so svėisto. Tēp sakuoma kam nuors bėški ap-
sėrgos.
12. Kuol vēsam svietou itėksi, ė nu Dėiva atlėksi.
13. Sava našta nesunki.
14. Kam suotės, vo kam šluovė.
15. Akītė (akīlė) laukā, ausīlė (ausītė) mēškā.
16. Jau to bēn nepradiiek sėrgtė be lėguos.
17. Ka žīds tink, ė žīda kapalėšius tink; vo ka žīds netink, nie žīda kapalėšius
netink.
18. Sausa nieks neklausa.
19. I pelkė (i klana) krėtės sauos nekelsi.
20. Laukta besolaukta.
21. Kas kas, tas ė les.
22. Skėsdams ėr i brėtva kimbās.
23. I kėrtė nebikabėn.
24. Muokslos pėningā kaštou.
25. Muotinas dūžis – kāp svėista gniūžis.
26. Svetėms grašis ont gera neēšėt.

27. Biednūju ašaras veltou neapapol.
28. Prirėities kamūlis siūla gala.
29. Nepėrk prekė maišė.
30. Siūluoms prekiš pėgos.
31. Pėgiuos mėsuos šonis srioba lak.
32. Nuo, potras – ėr obagās ėdams gauso.
33. Vaikis so pīpko – mergė so šimto.
34. Ka ė čīsta asla, bet ka plati, vės šėik tėik sosėšloun.

*Zėduorios Brutenis,
Platėlė – Babrungienā
(Žemaičių prietelius, 1940.I.26, Nr. 4(736), p. 7)*

BORTAS

1. Nuorint nusėkratītė svėrplės, rėk kelie rastė ponti. So tou pontio, parsėnešos nomėi, muštė svėrplius ė sakītė: „Svėrplelė, ėšekėt pri tuo ė pri tuo (rėk pasakītė tuo žmuogaus, pri koriuo nuorem ėšsiūstė svėrplius, pavardė). Ė vėsė svėplė nu mūsa ėšės pri tuo, pri kuo mes anus ėšvarīma.
2. Kūmuoms, vežont vāka krėkštītė nerėk siedietė artėi vėins ontra, bet kad būto tarps. Tumet puodė būs graži – so pradontio.
3. Krekštėjint konėgou vāka, kūmuoms rėk aiškė kalbietė puotėrus, ka puodė aiškė kalbietu – nešvelptu.
4. Ka isėmet i ronka gėrgždielie, rėk nuejos i sosiedus nu gaspadėnės pavuogtė kuoštovi ė so tou kuoštovio aprėštė ronka. Ka gaspadėnė pradies keiktė ton, kas kuoštovi pavuogė, tumet pabiegs lėga.
5. Kūtium vakara mergės, nešdamas ėš pastuogės šakalius, jem kori kāp gal dėdesni kliebi, ėr inešosės i truoba skaita. Koriuos šakalė ėšėt puoruoms, – ta ton meta apsėžanīs (ėštekieis). Vo koriuos lėks šakalis lėikos, ta ton meta palėks nežanuota (netekiejosi).
6. Kūtium vakara mergātės, ėšbiegoses i lauka, tris kartus apsėsok, laikīdamas sėjuona ronkuos, ėr met sėjuona. I korėn posė sėjuons nukrės, ėš tuos posės atjuos jaunėkis.

PATARLĒS

1. Praētuojē – ožmērštuojē.
2. Darīk kāp regis – ne kāp nuoris.
3. Kāp grēiž, tēp ē šuok.
4. Kāp muoko, tēp šuoko.
5. Anēi i vēina trūba pot.
6. Neatpūtauk (neatdūksauk) – kuokē nuoriesi, tuokē gausi. Jē belēks, ē pasēskērsi.
7. Tas negims, kas doudams nejims.
8. Duovēnuotam arkliou i dontis neveiz.
9. Duovēnum karalios mērē.
10. Vēlka nešts ē pamests.
11. Nu vēlka biega, meška sotēka (kartās saka: ont meškuos ontbiega).
12. Dērbta skūra brongesnē.
13. Jou plēk, jou trak.
14. Pouds katēla vainuo, vo abodo joudo (kartās saka: abo labo tuokio).
15. Nurēities, kāp nu žosēis vondou (vadēnas, neteisingas apkalbas būs ožmērštas).
16. Kou vadīsi, tou nepagadīsi.
17. Nuors moni pečio vadink, bi po monēm dounas nekepsi.
18. Šiuokē dēina ē kūlis (akmou) koš (jod).
19. Kuo neprijiedē – neprilaižīsi.
20. Nuo adētas ont arklē.
21. Vēsor rēk naga prikēštē.
22. Neprikēšos naga, nieka nier.
23. Jē arklius stats šersi – golēs važiouisi. Vo jē golēs šersi – stats važiouisi.
24. Sūrēms, rūgštēms šērdi švēit, balta douna gelži lauža.

Zėduorios Brutenis,

Platėlē – Babrungienā

(*Žemaičių prietelius*, 1940.II.2, Nr. 5(737), p. 7)

ŪKĒNINKU PATARLĒS

1. Jē septīnium bruoliu mēigtontiu*) dēina līn, ta līs par septīnēs nedielēs. Vo jē ton dēina īr pagada, ta par septīnēs nedielēs būs pagada.

.....
*) Benē dēdesnē žemaitiu dalēs tēk, ka tēkrā Septīnē Bruolē kamē nuors tebmēigt. Atmēno, ka kēta karta grīžē ēš rusu kariūmenēs liuob pasakuotēis matē anus Kīvē (Kījevē) Okrainuo kuokemē tēn vēinuolīnē gīvus grabūs mēigtontius. Vertā, ka kuoks nuors katalēkēšks laikraštis, ka nuors ē pats „Žemaitiu Prietelius“ anum gīvenēma padoutu. Tēp pat žēnuotēna, kon tēn mūsējē galiejē matītē Kīvē.

2. Jē kuova dešimtuo dėinuo ēš naktėis išal, ta šals par ketorėsdešimtis naktum. Tus šaltius vadēn „rīcielēs“. Tuo žuodē kėlmie neaiški, vo gal būtē maišīta. Prisēminkem vuokėška der Ritter, rusėška rėcar ē lėnkėška rycerz. Tuo patiuo prasmie žemaitē toriejē žuodi rīcielio ā ricierio. Prisēmėno švėnta Prončėškaus gėismie gėrdietus žuodius: „Galem rīcielio vadintē, Prončėško švėnta garbintē“. Vo jog ton dėina īra švėntē ketorium dešimtum konkėnium kareiviu, korėi ož tėkiejėma sava gīvībiu ēšsėžadiejē. Vo rasit tas žuodis īra sodiets ēš žuodiu: rīts ē ciels – ritcielē. Vadėnas (etsēt), tor ēššaltē cielas ketorėsdešimtis rītu. Aš tēp galvuojō, vo jē Tamistas žėnuot geriau – paaiškinkēt.
3. Jē vasara džiuovinta mėsa šlomp (driekst), ta līs.
4. Kiaulės mėsėniejint veiz, kors bložnėis gals īra drūktesnis arba platesnis, ta būs pėrmuojē žėimuos posē stėpresnē ē gėlesnē. Vo jē ontros bložnėis gals stuoresnis, ta būs ontros žėimuos gals gėlesnis ē [s]tėpresnis. Vo, saka, kartās esonti bložnės stuoresnē par vėdori. Toukart ē žėimuos tėsos vėdorīs.
5. Jē gondros nusėtepės, ta būs lītos.
6. Ka vuors atsėrond garsings, ta būs vuora atmaina.
7. Niekumet artėmuojē lapē žōsum nepjaun.
8. Gegožie kiaušius padedonti kėilē, bet pati vakum neperonti – išperonti kėilē. Kokoujėnti gegožie, kuol mėižē ēšplauk. Kāp ožsprėngstonti mėižiū akoutās – nekokoujėnti.
Vo kėtē saka, ka gegožie kokou, kuol gaun kėtum paukšteliu kiaušiu gertē. Paskou lig atėntē mėta pavėrstonti i paukštvanagi.

JOUKĀ

1. Kėta karta siovės žīds kriaučios. Dėdelē ons ēšalkės valgītē. Vo gaspadėnė nesosėpratosi anam doutē. Ons ē sakos anā: „Ui, mamunelē, dielkuo tamista monės nešnekėni?“ – „Ne, vo kon aš, kriaučėliu, sakīso, ka netoro kuo?“ – „Ui, ka bėn paklaustomi, a nenuori, kriaučėliu, valgītē, ākon?“
2. Ėjē kelio jauna mergė ēr ontvažiava anon senis. Senis paprašė anon siestē, bet ši nesieda. Tujau anon viel ontvažiava kėts – jauns. Pri šiuo ana isieda. Sosiedosio anoudo šveit pro seni. Senis pravažioujint bepasakē: „Ožoud mergelē žovelē ē par terbelē“.
3. Ož kažkon žīdėli nabagėli vedē kartē. Pas kartovės paklausē: „A netori dar kon pasakītē?“ – „Ui, puonalē, aš dėdėlē toro kon pasakītē. Aš dar nuoro so-

lauktė žēmougiu!“ – „Kamė to dabar groudė mienėsiė žēmougės rasi?“ – „Ui, puonalė, jog aš galio ė palauktė!“

4. Vėins žemaitis toriejė tris šonis. Vėins bova „Kuostuovis“; ontrasis – „Kuoveizis“, vo tretėsis – „Avuogtėnuoris“. Kažėkumet rodeni dėdėlė tomsi vakara ėšėjės ons tum sava šonum ont večerės pavadinė, sošoka: „Kuostuovi, Kuoveizi, Avuogtėnuori!“ – „Ne, ne vuogtė nuoro“, atsėlėipė patvartiė, „paklėdau, paruodėk keli i komietina!“ – „Akšėn! Kas esi?“ Atejė nepažįstams. Paruodė anam keli. Bet, rasi, ons bova atėjės avium vuogtė.

Zėduorios Brutenis,

Platėlė – Babrungienā

(*Žemaičių prietelius*, 1940.II.16, Nr. 7(339), p. 7)

MĪSLĖS

Mīsė Kvėinalė Oršolė ėš Beržuoras, Platėliu parakvėjės 1901 metūs spaliu 6 dėinuo:

1. Tievos stīplīs, muotina pompla, vākā šešerokā (Agouna).
2. Do kiūksa, do lūksa, do žiobėn, ketorė drepėn, vėins paskuo ėdams: švėkš – pašvėkš (Karvė)
3. Pikš – pakš ont lėntuos, kibor – vibor ont tuoruos (Skalb ė džiausta drabužiūs).
4. Negīvs gīva velk (Šokas).
5. Trumps drūkts vuokitelis po karklīnos žovis gauda (Galvuos šokoujemāsis šepetīs). Mažnė dar lig Dėdiuojė Kara galėma bova Žemaitiūs matītė galvā šokoutė šepetius, padėrbtus ėš šerium. Vėins gals bova tėus, ėlgs – tatā kuots; vo ontros gals platos, apvals – tatā pats šepetīs. Vėsos šepetīs bova aplėsts sakās, tiktā platiuojė gala apatiuo bova palėktė plėkė šerė galvā šokoutė.
6. Stuoou kertiuo pasėpūtės, lek par laukus kāp padūkės (Šautous).
7. Mėsuos poudė gelžės verd (Arklīs pažabuots).
8. Mielėns balondis po lonka sklonda (Dalgis).
9. Vasara kāp eglėlė, žėima kāp karvelė (Kanapis). Kėta karta, ka mūsa tievā liuob ėštėsā puosninkaus gavienės, – liuob ėš kanapiu grūdum pasėdėrbs pėina pri kuošės.
10. Nugen kalnās, pargen kalnās, skaita šimtās – dešimtėmis, ė vės vėina trūkst (Audėkla metamėjė mastovā – audiejum padargs).
11. Gėriuo gėmės, gėriuo augės, parejės nomėi pri mergės pristuojės (Kalvarats).

12. Žali žuolie, bet ne žuolie, balta pana, bet ne pana, oudégouta, bet ne pelie (Sietėnis, ruopė arba batvėnis).
 13. Šimts – šimtum šakuotėniu – kéverzėniu; kuožnuo šakuo po lėzdeli, kuožnamė lėzdė po kiaušeli (Kanapis).
- [Praleistas 14-as numeris – B. S.]
15. Vītėnis – kamontėnis aukštīn liekdams kiaušius ded (Apīnīs).
 16. Ėšėm ėš torma, ided i torma, kuožnam vėinam rėkalings (Pėnings).
 17. Plėks kāp tėlvėks, – ontie marškėnė (Žvakė).
 18. Gīvs gīvuoloks pri gīva stala jied (Komelīs pri komelės arba veršis pri karvės žind).

*

Mīslės Bagočkalės Petruonelės (dabar Brožienė Stonkātiūs, Klavarėjės parakvėjuo) Plungės parakv., Žvėrbłatiū suoduo, mīstas 1901 metūs spaliu 13 dėinuo:

19. Roda rodeklė, dėdė pereklė, dėdius takus somīnė, dėdė pėlė pastatė (Skroz-dės).
20. Daili kamarelė pėlna koltoveliu (Borna).
21. Paber bėrėkus, pastata statėkus, pavadėn prūsātius (Ont stala paded šaukštus ė bliūdalius, ė sosied valgītė).
22. Šėmīna valga, vo stals ruokuojės (Pri kiauulės paršėlė žind).
23. Šimtšiūbis – dešimtšiūbis vondens paukštis vėino kuojė (Kopūsts).
24. Ožoulelis šimtšakelis; ont šakelės po lėzdeli, ont lėzdelė po kiaušeli (Kanapis).
25. Atbieg trėdelis nevės dėdelis par lunku tėlta ī mūra bota (Žėrnīs).
26. Pluona pluona druobelė neverpta, neausta (Vuortinklė).
27. Do komėlio skėnda, do joudvarnio tėsė (So viedrās ėš šolėnės sem vondeni ė so naštes neš). Dar aš atmeno, ka bova šolėniu be rėntėnium arba so labā žėmās rėntėnės, ka galiejė statė so viedrās ėš šolėnės vondeni pasėmtė. Gėmiau 1878 metūs.
28. Do topo topiejė, do paliekė, do palėka (Vondeni ėš šolėnės semont, pasėded do viedro, paskou, pripilė vondens, toudo pačiodo viedro pasėneš, ė palėikt, kor viedrā stuoviejė, dvi vėitė).
29. Trumps drūkts vuokītoks ont aukšto kalno pīpka rūka (Kamėns).
30. Daili kamarelė, rauduons šonelis po slėnkstio begolis (Bornuo lėižovis).
31. Mažos dāktelis, kāp vėštas kiaušelīs, vo ī kalna nie tūkstontė arklīum neitraukto (Siūlu kamūlelis).

32. Pēnkē vīrā jauti vara par gērdīklas, par regīklas i Niaukas kēima (So pēnkēs ronkas pērštās nusētvierē šaukšta valga). Tik, mon ruoduos, ka apsērēka. Benē rēkiejē sakītē: pro gērdīklas, pro regīklas. Z. Brutenis.
33. Luops ont luopa – adētas nie dūrē (Vēšta).
34. Kaula borna, mēsuos kuojēs, vo sermiega nu šimta stoku (Gaidīs).
35. Ont aukšto kalno karklins; tamē karklinē kurapkas peras (Galvuo otīs).
Zēduorios Brutenis,
 Platēlē – Babrungienā
 (*Žemaičių prietelius*, 1940.II.23, Nr. 8(740), p. 6)

Mīslēs Juona Boivīda ēš Stanelium suoduos, Plungēs parakvjēs:

36. Tor šiaudus – nejied, tor plunksnas – nelek, tor kuojēs – nēt, tor dūšē – nevēsumet (Luova).
37. Sožvinga žvingals ont aukšto kalno sēdabra galvo, kanapiu oudēgo (Varps).
38. Žīds vēdou, žīda barzda laukē (Rēdēks, sietēnis, ruopē arba batvēnis).
39. Tievos negēmēs, – sūnos pražlēs (Dūmā).
40. Do čīsta ger, do porvēna (Vežēma tekēnē par porvīna rēit).
41. Aukšta pana, po nuosē borbols (Šolēnēs svērtēs).
42. Maža buobotelē vēsa svieta aprieda (Adēta).
43. Daili avelē bebiegdama prijedē (Kalvarata špoulē).
44. Mažuo bačkelie dvejuoks alos (Kiaušis).
45. Panelē geltuonā apriedīta; kas paveiz, tas verk (Cēbolē).
46. Atliekē paukštis be sparnum, nutūpē i medi be šakum, atejē pana, sojiedē be dontum (Snēigs).
47. Mēškē gēmēs, mēškē augēs, mēškē lapuojēs, parejēs nomēi švēnto pastuojēs (Križios).

Mīslēs, mīstas Beržinskalēs Marēs Babrungienu suoduo, Platēliu parakvjuō 1901 metūs sausē 30 dēinuo (dabar Stonkienē Pakotovienūs Kolium parakvjuō):

48. Medē lēimou, stēkla akīs, šiaudum kapalēšios (Truoba).
49. Ož kiaulē mažesnis, ož arkli dēdesnis (Balns).
50. Tievos jouds, gozēkouts, muotīna ragouta, auklē oudēgouta, vo vākā apsēkortēnē (Tievos – pečios, muotīna – minkītovis, auklē – lēžē, vo vākā – dounas kepalā).
51. Dailos, dailos karklīnelis be kuokē lapelē, pēlns kurapkēliu (Pēlna galva otum).

52. Ož snėiga baltesnis, ož smala joudesnis (Šarka).
53. Balts balondis laukum galė sklīsteliėjė, vėsė medė lingtliėjė (Konėgs pri al-tuoriaus).
54. Ož kumpa kumpesnis, ož tėisi tėisesnis, ož puodoška minkštesnis (Žmuo-gaus ronkas solenkamas ėr ėštėisamas, vo mėigtont nuors ont minkštiausė puodoško, vės gerā ronkas po galvuos pakėštėis).
55. Do galo ė gals (Dvėnagė šakė).
56. Mielėns balondis po žemė sklonda (Žombis arba plūgs).
57. Daili, daili panelė so septīnės rūbās (Cėbolė).
58. Vasara muolis, vo žėima bruolis (Pečios).
59. Panelė po truoba bėgiuo, kertiuo apsėstuo (Šlouta).
60. Do poudo joudo, kartās ėr mėsuos, kartās nier (Batā).
61. Rauduona kalė ož avelė tīkesnė, ož vėlka pėktesnė (Lėižovis).
62. Pelie po orvus londa, oudėga vėn laukė palėikt (Adėta).
63. Septīnės mīlės; ož tuoms septīniuoms mīliems tėlts; ont tuo tėlto kvietka – vėsa svieta patieka (Septīnės nedielės Gavienės ė Velīkas. Ton mīslė ėšgėr-dau nu o. a. Aguotos Brežinskienės Babrungienūs (1858†1933). Ožrašīta ta mīslie 1901 m. Toukart dar liuobam puosninkautė gavienės be mėsuos ė be pėina, kiaurā, dėina ėš dėinuos, nu pat Ožgavieniu lig pat Velīku. Toukart ė Velīku juoba kāp dabar liuobam lauktė, ėr anuos tumet mums ruodies daug linksmesnės).

Mīslės, sogalvuotas o. a. Prončėškaus Brežinskė (1858†1911) Babrungienūs, Plateliu parakv.:

64. Be gīvības ė be dvasės vėlka balso kauk (Kolamuojė mašina).
65. I truoba par longus ijejės ė par omžius nebišejės (Kas pro akis i galva ijėt, tas ė pasėlėikt).

Zėduorios Brutenis,

Platėlė – Babrungienā

(*Žemaičių prietelius*, 1940.III.1, Nr. 9(741), p. 7)

Mīslės, mīstas Apuolinara Stapuonkaus Plungės parakvėjės. Dabar gīvėn Dėd-vītiūs (naujekorūs), Plungės parakv. Pirmiau Didvītė vadenuos Jazdā ės:

66. Sovarkšliuots, sokarkšliuots, laukum galė pastatīts (Žombis).
67. Pėlns pouds mėsuos, abodo galo kiauro (Siovamasis žėids).
68. Lazdīns; tuo lazdīna vėdoriė – eglīns; tamė eglīnė – vondou (Viedros so von-dėnio, ėš eglėniu šolum padėrbts ė lazduos lonkās apmests).

Aš jau bovau gers posvaikis, ka pas momis atsérada bliekėnė viedrā. Pėrmūsius bliekėnius viedrus mona tievou parvežė ėš Klaipiedas 1895 metūs o. a. Šėrvinskė nabaštėks. Ėlgainio pagava vėsė ne tik viedrus, bet ė kėtus bliekėnius stuotkus (indus) pėrktė. Ruods, medėniu stuotku dar bova lig Dėdiuojė Kara. Dar ė dabar kamė ne kamė gal pamatītė, bet dėdėlė retā. Vo ka aš augau, vėsė stuotkā bova medėnė, tik bliūdā, bliūdalė – muolėnė ė trėkuojė (katėlā) – ėgėgūnėnė. Liuob nupjaus nešakuota ė nesokta eglė, sopjaustīs i maždaug viedra ėlgoma trinkas. Tas trinkas soskaldīs, skėtas ėštašīs, ėšablious – ė tatā būs šolā. Šolus dailė sostatīs, lazduos lonkās (jau bova pradiejė ė gelžėnės) somes, igrėižš dogna, idies kompa – ė viedros gataus.

Viedrā bova vondėnėi neštė, vo mėlžtovės karviems mėlžtė. Mėlžtovės bova ož viedrus bėški trumpesnės, bet platesnės.

Veršems gėrdītė ė šonims lakintė bova kėpė arba kėpalės. Kėpalės be kompum, tik vėins šols aukštesnis ėr apdruožts, ka būto ož kon so ronko nusėtvertė. Tatā vadėnuos ausės.

Valgītė, labiausė vėralams, darbėninkams i laukos neštė bova kuodalė. Kėtėjė platėlėškė ėr apė Šateikius kuodalius liuob vadintė raugtėniems, vo apė Telšius ė Žarienus – lauknešiams. Ė Bėrotės dainiė ėra dainiujema: „Sesou nešdama pėitus lauknešeliė, sotinka švėisi konėgaikšti keliė.“ Kuodalis bova viedra pavėdola, tik mažesnis. Kuodalė bova kāp jė viedrā so ausėmis, bet be kompum. Oždėngtė liuob kuodalius tam tėkrās vėršelės arba dongtelės, itaikindamis terp ausum. Vėršelė vėdoriė liuob būtė solėnkts kadagė kompelis, nešont nusėtvertė. Vėinuō ausiė skilėlė ė pri kompa prirėšts smailė padruožts ožoula griėbladontės – kištėlis nešont dongteliou ožkėštė.

69. Balta vėštelė žemie kiaušius ded (Bolvė).

70. Do mielėno bolondio po žemė londa (Žombė nuoragā).

71. Ėlgs, tėus vuokītėlis ont aukšto kalno šuokėnie (So šepetio galva šokou).

Zėduorios Brutenis,

Platėlė – Babrungienā

(*Žemaičių prietėlius*, 1940.III.8, Nr. 10(742), p. 4)

PATARLĖS

1. Būk linksmos kāp pavasaris, baguots kāp rodou.
2. Linksmos kāp Laureckis, baguots kāp Kauneckis.
3. A daug rėk sielėnā vondens? (Tujau ė paplūs).
4. Puona maluonė lig vartų.
5. Pri mainėninku vartu varnā kronk.

6. Përmo kaula nugriaužkės, paskou mėsa sovalgīsi.
7. Vargs neatvargts nepalėks.
8. Kalba kalba prikel.
9. Ronka ronka mazguō, kad abėdvė būt baltė.
10. Nu puonīstės gal ėšsėkalbietė, vo no obagīstės nė.
11. Kāp potra be droskas.
12. Šėloma kaulu nelauža.
13. Nevadintam svetiou – ožpečīē vēita.
14. Kāp anon mesi – vės ons, kāp katė, ont kuoju nukrės.
15. Truokšt kāp žovės vondens.
16. Vėins žuodi – kėts ciela kuodi.
17. Kas šoni lakėn, tam ė luo.
18. Nu vēina jautė nuor dvė skūrė nuloptė.
19. Vėino šūvio nuor do zoikio nušautė.
20. Vākščiuk šonkė, kalbiek tronkė, mėslīs, ka baguots.
21. Kalb, kāp žlogti skalb.
22. Lėižovis šonėi žadiets, vo (tam ė tam) idiets.
23. So lėižovio jūras – marės ėšplakto, vo nagā...
24. Pats kāp kamonie, vo gerklie kāp stabolie. Etsėt, mažos žmuogos, vo balsa tor dėdėli.
25. Nieks negal pasakītė, kėik vėins pėjuoks gal par sava gerklė parvarītė.
26. Auksa nagā – biesa gerkliē.
27. Dvė katės vēinam maišė nesotelp (kartās saka: pjaunas).
28. Ėšėjė i lonkas. Vadėnas, bekalbiedams pradiejė plepietė niekus.
29. Kāp muoko, tēp šuoko.
30. Bluoga naujīna raita juō.
31. Grieks neplakts nepalėikt.
32. Vėlka nešts ė pamests.
33. Ė veiz kāp drėižos i gegožė.
34. Vo to so anou nepėrksi. Etsėt, anou negal pasėtėkietė.
35. Ėš kaktas svėista netepsi.
36. Sausa nieks neklaus.
37. Gīven kāp Matūzuolios.
38. Nenusėdaužk, kāp Būbelės (kėtė saka: Vėrbaliaus) šou i smėlga.
39. Staigo šuokės akis ėšdeg.
40. Vėsomet smalėsis šou nasrus ėšdeg.
41. Nagus ėšdegė – gerā papelnė, gerā oždėrba.
42. Lig so saulė negīvesi. Saulės omžio negīvesi.
43. Idavė vėlkou avis ganintė.

44. Brėidis gėriuō, vo jau ėišma druož.
45. Tratatėsis medis gėriuō vėsomet ėlgiau stuou.
46. Truokšt, kāp žovės vondens.
47. Lauk, kāp gervė gėidruos.
48. Bakanauskis Mėkė, kor lėnku meta Gėdra klėkė.
Tėp mon liuob atsakītė i klausėma „kas“ o. a. Bodris Jeruonėms Beržuoro,
ka aš apė 1889–90 metus muokiaus Platėliūs, rusu muokėkluō.
49. Darėk kāp regi – ne kāp nuori.
50. Laikėk lėižovi ož dontėmis.
51. Rašta skaita – po pekla braida.

Zėduorios Brutenis,

Babrungiena

(*Žemaičių prietelius*, 1940.V.10, Nr. 19(751), p. 4)

ŪKĖNINKU PRIŽUODE

1. Kropės papamatiūs kork prieš lito.
2. Žaibā pagadėn mediu žėidus. Kūlė ikeltė mediūs apsauguo anum žėidus nu žaibum pagadėnėma.
3. Ka žmuogou ispėr (ikond) dvilėka šėršūnu, ta ons numėršt.
4. Ka varlės ruoduos joudas, ta būs litaus.
5. Pries lito kėkėnis kāp svėrplīs gėid: ċirkš–ċirkš–ċirkš!
6. Ka vuolungė ne švėlpautė švėlpau, bet kviekštėnā kviekšt, ta būs litaus.
7. Ka vakara žiuogā aukštā mediūs gėid, ta būs litaus, vo ka žema žuolinūs – ta būs pagada.
8. Ka nukelts nu ognėis trėkuōs deg – žėima būs pūga, vo vasara dėdėlis litos.

BORTAS

1. Ka ėšvažiavos i keli vėso pėrmo sotėksi vīrėška, ta toriesi laimė. Vo ka pėrmo muotrėška sotėksi, ta torėsi nelaimė.
2. Jė zoikis parbieg skersou kelė, ta sotėksi nelaimė.
3. Ka katė prausas, ta būs svetium ėš tuos posės, i korėn atsėsokosi prausas.
4. Ka katė laiža sava nogara, ta atės muotrėška.
5. Ka dešėnuojė delna nėižt, pats dousi pėningum, vo ka kairiuojė – gausi pėningum.
6. Kūtium vakara ėš po staldongtės trauka šėinus. Kas ėštrauk ėlga šėina, tuo būs ėlgs omžios, vo kas ėštrauk trumpa, tuo trumps omžios.
7. Koreme bodinke pėr blezdinga – i ton truobesi netrenk perkūns.

8. Ka nuori parvėliuotė balondius – rėk ėš tuo bota, koremė ir balondė, pajimtė teltalė grinda ė padietė ont tuo truobesė stuoga, i korėn nuori parvesti balondius.
 9. Jėgo gondros ėšperiejės ėš lėzda ėšmet sava vāka, ta būs prastė metā. Vo jė ėšmet kiauši, ta būs gerė metā.
 10. Kuoks būs Veliku pėrmuojė dėina, tuoks būs par vėsa meta: jė linksmos – linksmos, jė nosėmėnės – nosėmėnės.
 11. Jė kūtium dėina valgīsi douna – apteksi otėmis.
 12. Ka nuori nosėgīdītė karpa, ta, irėntės i lazda ronti, pamesk ont kelė. Kas ton lazda radės pajims, tam tava karpa prikėbs, vo no tavės nogīs.
 13. Jėgo rīta meta atsikielės būs linksmos, ta vakara būs liūdnos.
 14. Ka kamė artėi lei varpus, ta reiki maloutė, ka būt balsingė, garsingė varpā.
- Zėduorios Brutenis,
Babrungienā*
- (Žemaičių prietelius, 1940.V.17, Nr. 20(752), p. 4)*
15. Kūtium vakara mergātės, ėšbiegosės laukuon, klausuos, kuriuō posiē luošonīs. Էš tuos posės lauk mesjiediē jaunėkiu.
 16. Gaspadėnės, ėšperėnosės nomėnius paukštūtius, ėšnešosės i lauka kretėlė arba krežiē, palėd (ėškrata) i šiaurės posė, ka varnas ė vanagā anum negaudītu.
 17. Nuorint nosėkratītė žiorkiems, rėk pakvėistė i ton bota so trībās ė būgnās mozėkontus. Žiorkės no tuo tronksma ėšsėgōstontės ėr ėšbiegiuojėntės.
 18. Kėtėijė saka, ka nuorint ėš kuokė bodinka ėšbaidītė žiorkės, rėk apverstė kobėla, ė pritaisios pri kartės gala viejėnė meilinčelė, vėina kartės gala pastatītė ont kobėla, vo ontra ėškėštė pro stuoga. No tuo bėldesė žiorkės ėšbiegiuojėntės laukon.
 19. Apsėvėlk, papūnali, ėšvėrstės marškėnės, ka židā nesožavieto!
 20. Ka pėimėnis pragana bonda, ta spjaun i saujė ė so dom pėrstom dauž i seilės. I korėn posė seilės tīkšt, i ton posė biegi ėiškuotė bonduos.
 21. Jė nuori, ka gondros perieto, ta rėk i gondralėzdi idietė pėningum.
 22. Kon dėrbont ožkokous gegožiē, ton dėrbsi par vėsa meta. Jė ožkokous so pėningās, ta pėningum toriesi par vėsa meta.
 23. Jėgo kuokiuos vuobėlėis vuobulus praded keptė ont žarėjuoms, ta ta vuobėlės parstuo vuoboloutė.
 24. Kormiou nevalno eso kelio vākščiutė. Vėinė saka, ka anon Puondszėis nubaudės ož ton, ka lėipės vėsos gīvus sotvierėmus taisītė kelius, vo kormis atsėsakės. Sakos: „Aš žemės apatė ėšsėrauso“.

25. Senėjē liuob pasakuotė, ka esos tuoks paukštis īvs. Ka ons korin pavasari k̄p žmuogos dejoujis, ta ton meta žmuonis mērštontės. Ka arkljo žvengōs, ta arklė dvesontės, vo ka jautio baubōs, ta dvesontės karvės.
26. Ėšejos sietė pėrmuojė grūdum sauje rėk bertė i šiaurė, ka paukštė nelesto ā pasietum grūdum, a paugosiu javum – gera nebatmėno.
27. Ka ėšvėlkos strėkta (dviesėna) galva atsokon i šiaurė, ta niekuoks žvierės, nē paukštis anuo nekabavuojis. Ka kam nevīkst, sakuoma ĩra: tor būtė anuo gemont galva i šiaurė ĩra vėrtosė (krīposė).
28. Negalema eso kėtam ĩra sieklā skuolintė rogium – tuo, no koriuo skuolėn, ėšsėvīstonti siekla. Rėki pėrktenā pėrktė.
29. Jē ėš kuriuos vuobėlėis kas ivagōs vuobolus, ta ta vuobėlės nebvuobolaujėnti.
30. Laumės liuobontės juotė kuokė tēn ūkėninka arklius. Kažikumet vakara ons nuejės i arklininka sergietė. Oždegės graminčės [gramnyčios – B. S.] žvakė, apvuožės sietovė, vo pats pasėkavuojės kertiuō laukōs, kas būs. K̄p tik pradiėjė arklė pasėinēs biegiuotė, bėldietė, knarktė, šės kīlst, ė nukielės sietovė. Pėpt, nukrėtosi medėnė šakė. Šės ton šakė ėr ipliešės. Rīta meta, saka, ėr ėšvežė anuō sosieda pri daktara.
31. Geras akīs dūmu nebėjė.
32. Spalis k̄p žiuogris, skara (lėnum) k̄p lėntalė.
33. Avėžas k̄p stripā – gal vuovėris moštė.
34. Zoikiu negauda.
35. Pakonktiu (strongum) nedauža.
36. Ėš kamontu nešuok.
37. Dongaus žvaizdium neskaita.
38. Pakielė k̄p šoni an gėrnu.

Zėduorios Brutenis,

Babrungienā

(*Žemaičių prietelius*, 1940.V.22, Nr. 21(753), p. 4)

Labai atsėprašau Tamstu, kad aš mažnė par vėsu praėjosi šalta ėr gėlė žėima vėins pats bovau ožplietės „Ž.[emaitėška] Pastuogė“. Nepīkėt! Sens žmuogos bėjė šaltė – nuor pasėšėldītė. Rasi, aš Tamstuoms so sava plepalās ė dėdėlė ikiriejau. Duovėnuokėt! Sakuoma ĩra: „Tėik sens, tėik mažos vāks. Mažam vākou tink plėpietė, tink ė senam. Meilė kas beklausuos“.

<...>

Tou tarpo ėš „Žemaitėškas Pastuogės“ pasėtrauko. Ėš šėrdėis kvėito ė prašau vėsus žemaitius – daunėninkus ė dūnėninkus, senus ė jaunus, puonātius ė panelės, vaikelius ė mergelės, k̄p kas sogebat, k̄p kas ėšmanuot, tuo Pastuo-

gie pasėdarboutė. Dėdėlė maluono būt pamatītė čė kretingėškius, telšėškius
ė mažeikėškius, tauragėškius ė raseinėškius. Vo jė kumet ė moni beprijim-
sėt, – ər aš dar kon nuors atsėnešo pasėdietė.

So Dėivo! Pasėlėkėt sveikė! Darboukėties! Geriausės kluotėis.

Zėduorios Brutenis,

Platėlė – Babrungienā

(Žemaičių prietelius, 1940.V.31, Nr. 22(754), p. 4)

Straipsnio priedą parengė *Bronė Stundžienė*